

splošna ljudska kultura ter kultura višjih, zlasti fevdaliziranih slovanskih družbenih plasti, ki se obravnavajo kot etnološke prvine. Daljnosežno je n. pr. izvajanje iz občeslovanskega izraza gnoj, da so stari Slovani že gnojili svoja polja z živalskimi iztrebki, nejasna je omemba reke Štíre na Severnem Štajerskem ali plemena Suzelcev na Južnem Štajerskem. Rekonstrukcija zgodnje-srednjeveške slovanske hiše M. Garašanina in J. Kovačevića s štirikapno streho je najmanj problematična, ker do danes še ni nikjer dokumentirana; gibljive listinske dokazane hiše Slovencev pri Kremsmünstru pa manjkajo. Podcenjujejo se mongoloidni antropološki elementi, ker so upoštevani le v Povardarju, Južnem Pomoravju in Sopluku, ne pa tudi v Srednjem Podonavju, kjer so n. pr. v Podravju ali Pomurju mnogokje očitni. Med simboličnimi znaki manjkajo gotovo važni mejniki. Najvišje se je Drobňaković povzpел z običaji, ki jih pojmuje za ljudski družbeni zakon in kot takega posrečeno vzporeja z družbeno pomembnostjo konfesije, kjer je prišel v nasprotje zlasti s krščanstvom in se z njim razvijal ali tudi ohranjeval. Običaji so predstavljeni v sestavu rodbinskega življenja od pozdrava in rojstva pa do poroke in pogreba ob smrti, v sklopu domačega življenja v hiši ter pri delu za družino, nadalje v letnih običajih skupaj s konfesionalnimi in končno kot pravi osrednji ljudski običaji, ki vključujejo tudi zadruge. Posebno mesto zavzema krstna slava, zaključuje pa prvi del učbenika poglavje o praznoverju z animizmom, moro, vilami in čarovništvom, pojmovanjem o duši in posmrtnem življenju, volkodlakih, verovanju in bajanjih.

Drobňaković je imel pri pripravljanju učbenika težko delo zaradi razdrobljenih virov in njihove samo delne preglednosti. Zaradi tega je zajel samo najbližje in najbolj dosegljive ter pripravil učbenik prav samo za beograjsko univerzo, ker ni enakomerno zajel vseh področij Jugoslavije. Tudi so odtisi slik slabi, nekateri celo zelo slabi in tisk je povprečen. Precejšnja slabost učbenika je pomanjkanje njegove kartografske opreme, ki popolnoma manjka, a je nujno pedagoško in znanstveno dopolnilo vsakega in tako tudi visokošolskega učbenika.

Franjo Baš

Seljačke obiteljske zadruge. I. Izvorna grada za 19. i 20. stoljeće. Publikacije etnološkog zavoda filozofskog fakulteta sveučilišta u Zagrebu. 3, 8°, 45 str.

Rodbinske zadruge so važen vir za rodbinsko pravo, ki je etnosociološko urejalo gospodarstvo zlasti s poljedelstvom in živinorejo v patriarhalnih kulturah na vsem evropskem Jugovzhodu in z njimi tudi Južnih Slovanov. Zaradi tega je razumljivo, da je literatura o rodbinskih zadrugah zelo stara in številna, saj je bila zadruga in z njo povezana vprašanja pogosta naloga, s katero so univerze v Srednji Evropi še pred temeljnimi študijami zlasti B. Bogišića dobile vpogled v nadrobno združeno podobo preko jugoslovanskih visokošolcev z njihovimi diplomskimi deli ali disertacijami. Izročilo srednje-evropskih univerz je sledilo tudi vseučilišče v Zagrebu, ko je smotrno začelo 1928 v tedanjem Etnološkem seminarju popisovati še žive zadruge z njihovim sestavom, številom in odnosi članov, imovino, gospodarjenjem, porabo, delitvijo dela, združniškim redom itd. Danes nadaljuje delo etnološkega seminarja etnološki zavod filozofske fakultete univerze v Zagrebu z izdajanjem izvirnega gradiva o zadrugah 19. in 20. stoletja, kar ga je do danes zbral. Prvi ustrezní zvezek je uredil M. Gavazzi in obravnava posamezne zadruge pod Troglavom (Duvňjak-Pilipčević), v Liki (Ivčević-Hečimović), Vučjaku pri Karlovcu (Veliki Lucijanići), Ruškovcu pri Bjelovaru (Dragančan) in v okolici Brčkega (v vasi Vidovice). Raziskovalci (Fr. Nemeč, M. Hečimović-Sesulja, Vj. Jurmić, M. Matošin, St. Janjić) podajajo zadruge z imovino, se pravi s stavbami in opremo, zemljo in živino, gospodarjenjem, dolžnostmi združnih članov od starešine do tujcev, dneveni red življenja poedincev, delitev zadruge in z razlago v opombah, tako da podajajo opisi smotrno spomeniško inventarizacijo zadrug.

Smotrno izdelana inventarizacija zadrug ima širši pomen od samega rodbinskega prava. Opozarjam le na gnojenje s potujočimi stajami, na vršenje žita ali ogrebanje divjih čebel v Liki, na peč kot samostojno stavbo izven zadrugnega dvora, na prašenje orne zemlje ter vsakoletno sejanje lanu ali na delitev posesti po moških glavah v Dragančanu ali na obveznosti zadruge do bega v Bosni; to in podobno predstavlja gradivo, ki bo koristilo vsakomur, kdor preučuje našega človeka, od etnografa do sociologa in zgodovinarja kmetijstva.

Franjo Baš

Glasnik zemaljskog muzeja u Sarajevu. Etnologija. Nova serija, sveska XV-XVI, Sarajevo 1961. Odgovorni urednik Spiro Kulišić. 4°, 336 str.

Etnografski oddelek deželne muzeja v Sarajevu je v letih 1957 do 1959 načrtno raziskoval Livanjsko polje s posebnim pogledom na izvir prebivalstva, njegovo gospodarstvo ter materialno in duhovno kulturo. Uspehe raziskovanj je ponazoril v muzejski razstavi »Življenje in kultura Livanjskega polja«, širši javnosti pa je posredoval podobo o njem v posebnem zvezku vsestransko pomembnega glasila o sarajevskem znanstvenem delu. V njem je S. Kulišić pokazal zaključke celotnega raziskovanja, ki so ga posamezni raziskovalci nadrobno opredelili z geografskim in zgodovinskim pregledom ter izvirom prebivalstva (M. Petrić), ljudskim govorom (Dj. Custović), gospodarstvom (Cv. Dj. Popović), naselji in stavbarstvom (D. Drljača), nošo (Z. Čulić), zadruge (N. Pavković), ženitovanjskimi in božičnimi običaji ter maskiranimi obhodi (R. Kajmaković), družabnimi igrami in zabavami (M. Obradović), narodnimi pravljicami (V. Palavestra) ter narodnimi pesmimi (Lj. Simić).

Pregled vseh dognanj je pokazal, da so se osnovne etnične grupe, to so ikavska in ijekavska, razvile na Livanjskem polju že v srednjem veku, da pa se je ta razvoj končal v turškem času. Bistvene poteze prebivalstva Livanjskega polja so opredeljene z mejami narečij in po vsej verjetnosti je hrvatsko, srbsko in muslimansko prebivalstvo v predturškem času pripadalo eni širši etnični enoti; srbsko ijekavsko prebivalstvo se je razvijalo kot del ijekavske govornice z novejšo akcentuacijo, ki se je v zahodno Bosno širila zlasti pod turško vlado; vzporedno pa je srednjeveška ikavska skupina, iz katere je pozneje nastalo hrvatsko, srbsko in muslimansko ikavsko prebivalstvo, nastala iz prvotnega amalgama hrvatskega, srbskega in vlaškega prebivalstva. Nakazane ugotovitve izvajajo raziskovalci iz zgodovinskih virov, jezikovnih pojavov ter vsebine materialne in duhovne kulture, da z njimi osvetlijo etnično oblikovanje livanjskopoljskega prebivalstva. Ob pomanjkanju sodelavcev je moralo izpasti raziskovanje prehrane, prometa, ljudske medicine, verovanja in glasbe ter so se raziskovanja omejila na podeželje izven mesta Livna. Izvršena dela so v splošnem pokazala, da so jezik in tradicionalne kulture ohranile sledove srednjeveških etničnih formacij in s tem tudi osvetlila oblikovanje sedanjih narodov v Bosni in Hercegovini, v čemer vidi deželni muzej v Sarajevu temeljno nalogo etnologov v Bosni in Hercegovini.

Zvezek zaključuje poročilo o delu etnografskega oddelka sarajevskega deželne muzeja.

Franjo Baš

Vasil Hadžimanov, Makedonski borbeni narodni pesni. »Kočo Racine«, Skopje 1960; 127 str. not in teksta.

Prikupna zbirka 107 melodij in ustreznih tekstov je bila zapisana med leti 1935 in 1959 na svadbah, slavah, proščenjih in festivalih po raznih krajih Makedonije, ponajveč iz okolice Skopja, Tikveša, Gevgelije itd. Osrednja tema vseh teh pesmi je »borbata na Makedonija za sloboda i socialna pravda«. Pesmi so razporejene kronološko v tri oddelke: